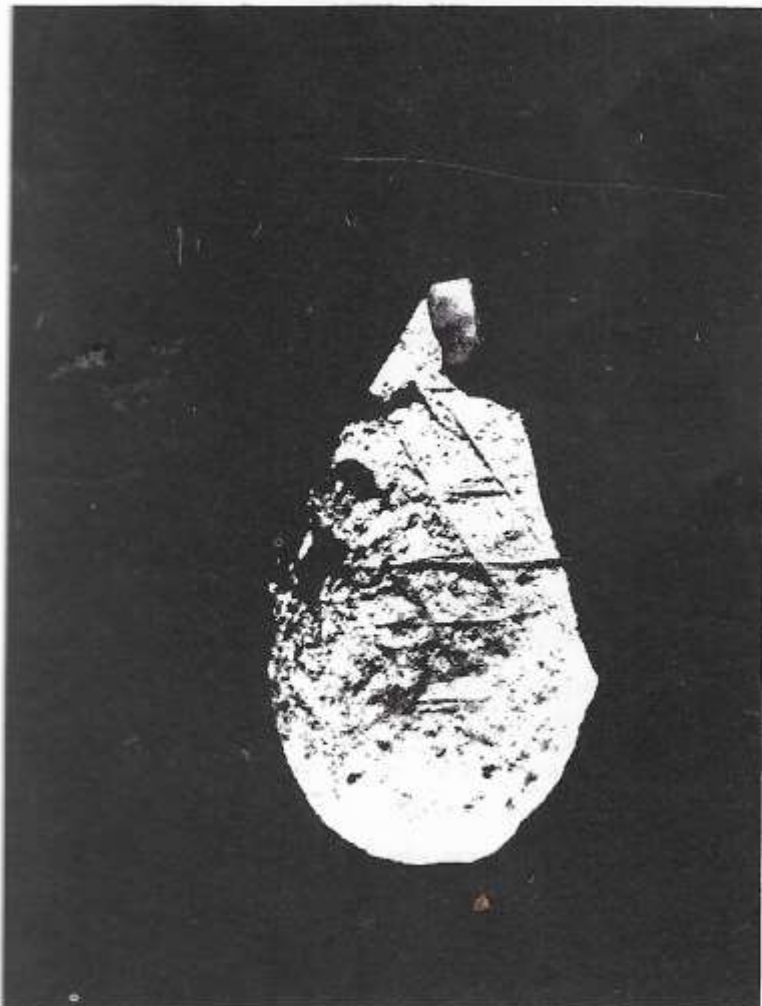

A. Leenhouders en R.M.
Peeters
Nieuwe steentijdvondsten te
Oostelbeers en Hilvarenbeek

(met tekeningen)
uit Brabants Heem 1973, blz. 23-29.

*Versierd artefact uit
Oostelbeers,
± 10.000 j. v. Chr.*

NIEUWE STEENTIJDVONDSTEN TE OOSTELBEERS EN HILVARENBEEK

1. Oostelbeers

Ongeveer 20 jaar geleden ontdekte de heer G. Beex langs de weg Oostelbeers-Wintelre, op een omgeploegd terrein dat voor zandwinning werd benut, een aantal artefacten en afslagen uit de Steentijd. Hij kon niet vermoeden dat deze vondsten zouden leiden tot de ontdekking van een grote nederzetting, de „Aardborst” genaamd.

Er werden daarna tienduizenden artefacten en afslagen gevonden die helaas verspreid zijn geraakt in verschillende particuliere kollekties, wij noemen o.a. de verzamelingen van Dr. Smulders te Middelbeers, de Heemkundige Kring van Hilvarenbeek, het Museum " 't Oude Slot" te Zeelst, de heer H. Kuenen te Meerveldhoven, de heer P. Derks te Geldrop, de eigenaar van de grond, de heer Derkinderen e.a.

Zoals op vele vindplaatsen in het verleden is voorgevallen, was men er ook hier weer te laat bij, met dien verstande, dat het afvoeren van zand in zo'n snel tempo plaatsvond, dat een systematisch onderzoek niet meer uitgevoerd kon worden. De oppervlaktevondsten hebben uitgewezen dat men hier te doen had met een van de grootste vindplaatsen uit Noord-Brabant. Deze vindplaats kan men zelfs, wat grootte betreft, vergelijken met Lommel in de Belgische Kempen en met De Banen in de Peel bij Nederweert. Door de heer H. Kuenen werden in Oostelbeers verschillende mesolithische hutkommen ontdekt, maar voordat hij gelegenheid kreeg om dit door te geven aan de R.O.B. waren ze inmiddels door de zandwinners vernield. De nederzetting was gelegen op drie parallel lopende zandruggen die naar een ven liepen, dat in vroegere tijd nog in verbinding stond met de Beerze. Het ven is nu nagenoeg verdwenen, alhoewel het zich nog zichtbaar in zijn oude toestand aftekent.

In 1971 ontdekte A. Leenhouders nog drie concentraties op de uiteinden van deze ruggen, tegen het vroegere ven aan. Deze zandruggen werden toen voor een deel geëgaliseerd en het is niet onmogelijk dat er nog een deel ongestoord in de grond zit. Het terrein is vermoedelijk vanaf Jong-Paleolithicum tot en met Laat-Neolithicum bewoond geweest. Naast gidsartefacten van de Tjongerkultuur werden er ook voorwerpen en sporen gevonden uit het Laat-Neolithicum, zoals pijlpunten, waaronder een fraaie driedoornige spits met oppervlakte-retouche (in het bezit van de Heemkundige Kring te Hilvarenbeek), geretoucheerde klingen, een maal- of wrijfsteen en ook enkele paalsporen, waarschijnlijk van een boerderij. Het onderzoek van de boerderij moet nog worden voortgezet. ¹⁾ Een artefact dat we bij dit artikel afbeelden is een grote kling met encoche van zwarte glasachtige vuursteen (IV, 3).

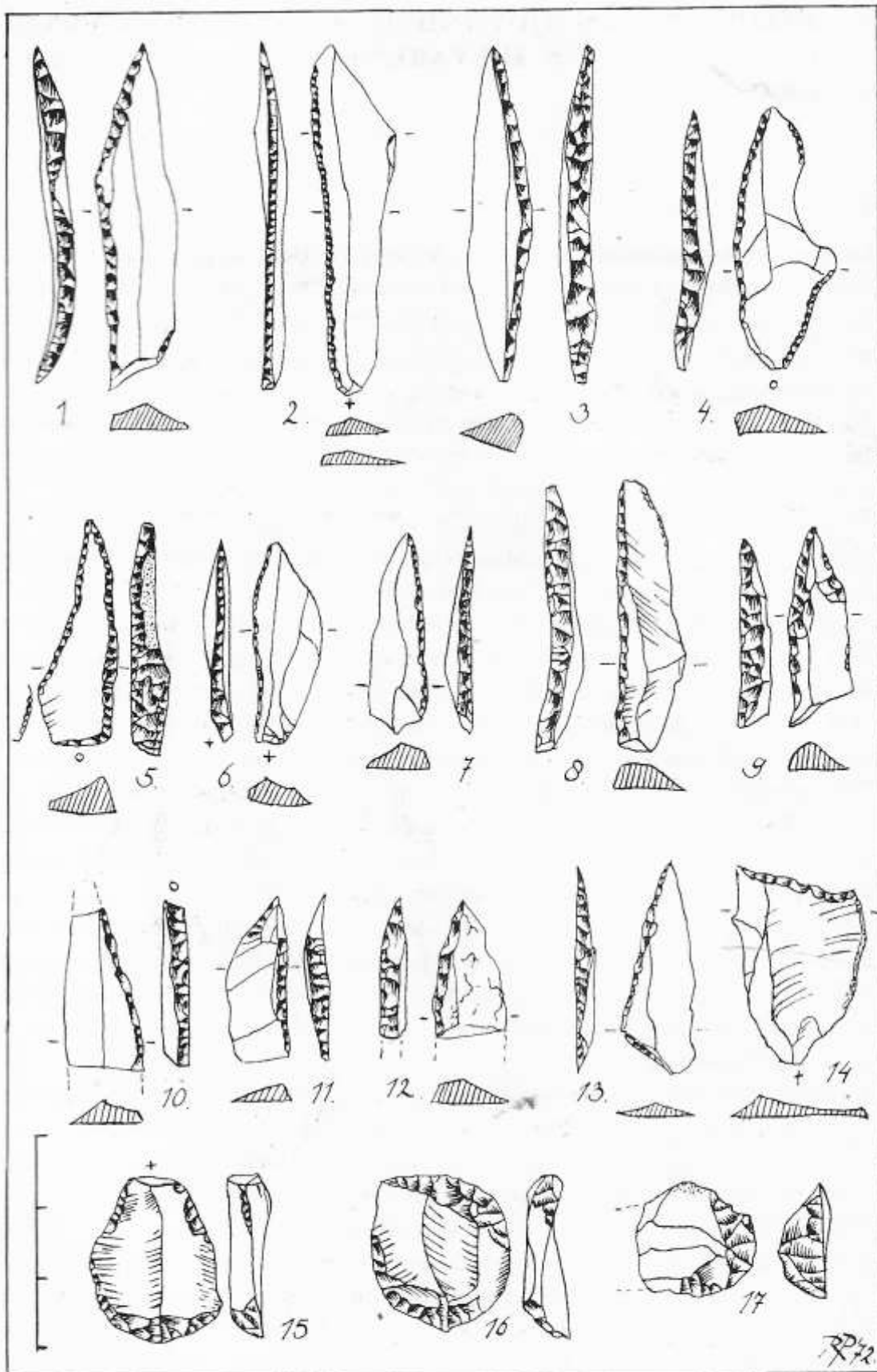

Fig. I.

Een derde vindplaats werd door A. Leenhouders in dezelfde omgeving in 1972 ontdekt. In dit artikel zullen wij alleen de vondsten van deze vindplaats beschrijven.

Opvallend is het relatief grote aantal spitsen, die als oppervlaktevondsten werden verzameld. I, 1 is een prachtige Tjongerspits met een typische Creswell-knik. I, 2 heeft net als de andere spitsen (I, 1 t/m 13) doorlopende retouche aan één zijkant. Bovendien heeft deze spits een natuurlijke punt, terwijl dit artefact enigszins gewelfd is. Kenmerkend voor de hier gevonden Tjongerspitsen is de steile randretouche op de vrij dikke klingetjes. I, 13 is een afwijkend driehoekig type spits, dat we meer in het Mesolithicum aantreffen, doch de vuursteensoort heeft een „oud uiterlijk” (deze vuursteen-

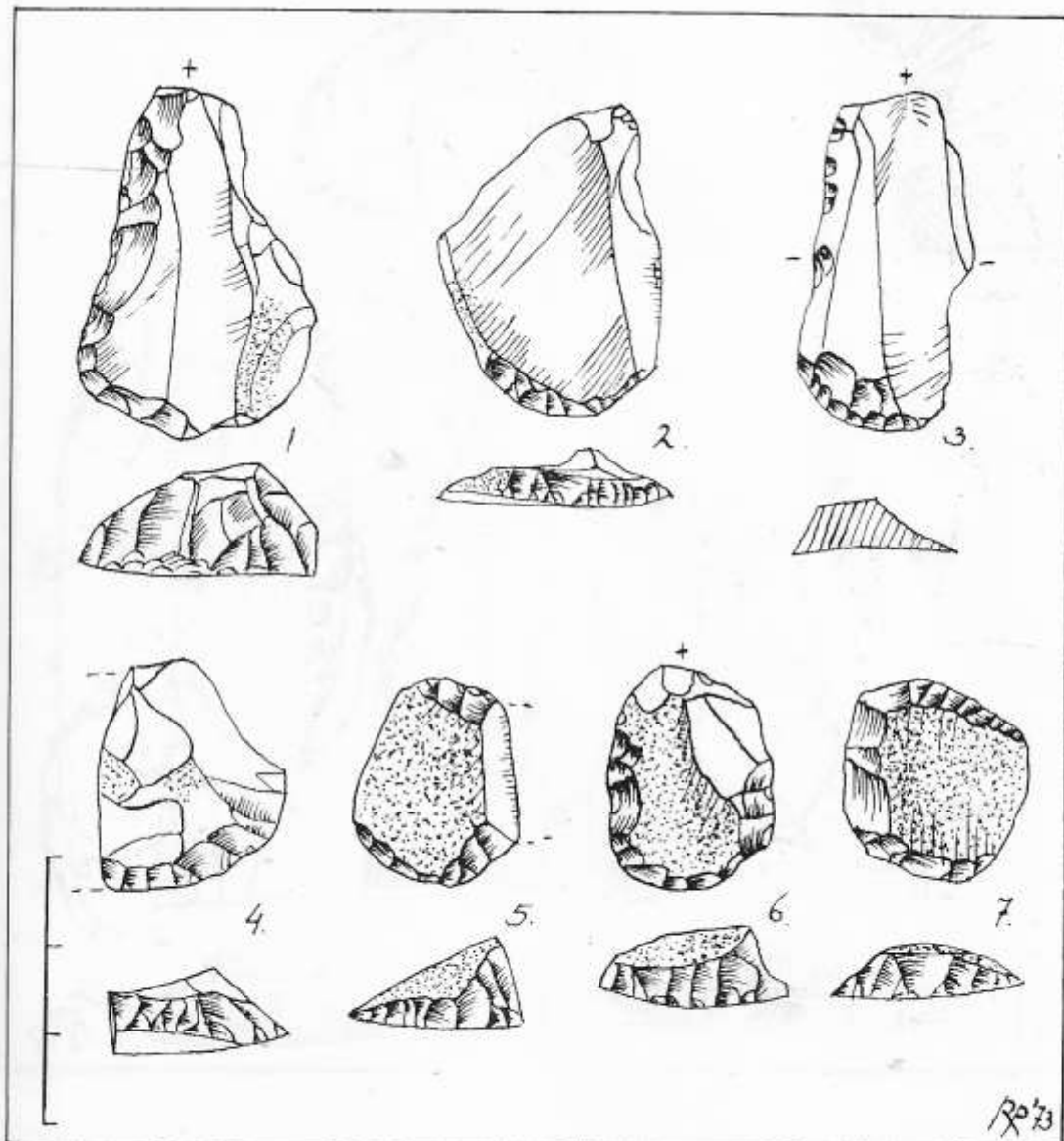

Fig. II.

Een derde vindplaats werd door A. Leenhouders in dezelfde omgeving in 1972 ontdekt. In dit artikel zullen wij alleen de vondsten van deze vindplaats beschrijven.

Opvallend is het relatief grote aantal spitsen, die als oppervlaktevondsten werden verzameld. I, 1 is een prachtige Tjongerspits met een typische Creswell-knik. I, 2 heeft net als de andere spitsen (I, 1 t/m 13) doorlopende retouche aan één zijkant. Bovendien heeft deze spits een natuurlijke punt, terwijl dit artefact enigszins gewelfd is. Kenmerkend voor de hier gevonden Tjongerspitsen is de steile randretouche op de vrij dikke klingetjes. I, 13 is een afwijkend driehoekig type spits, dat we meer in het Mesolithicum aantreffen, doch de vuursteensoort heeft een „oud uiterlijk” (deze vuursteen-

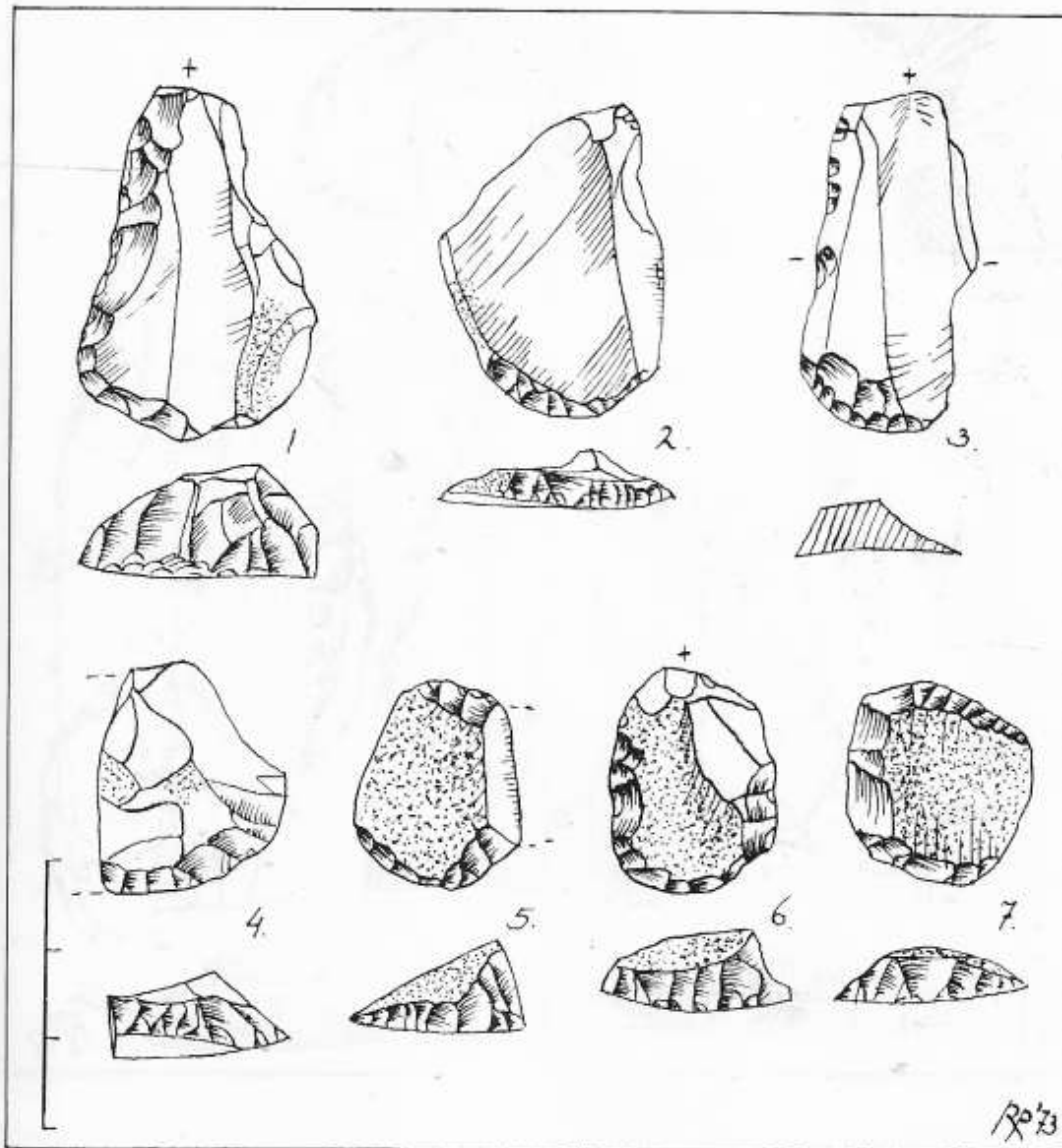

Fig. II.

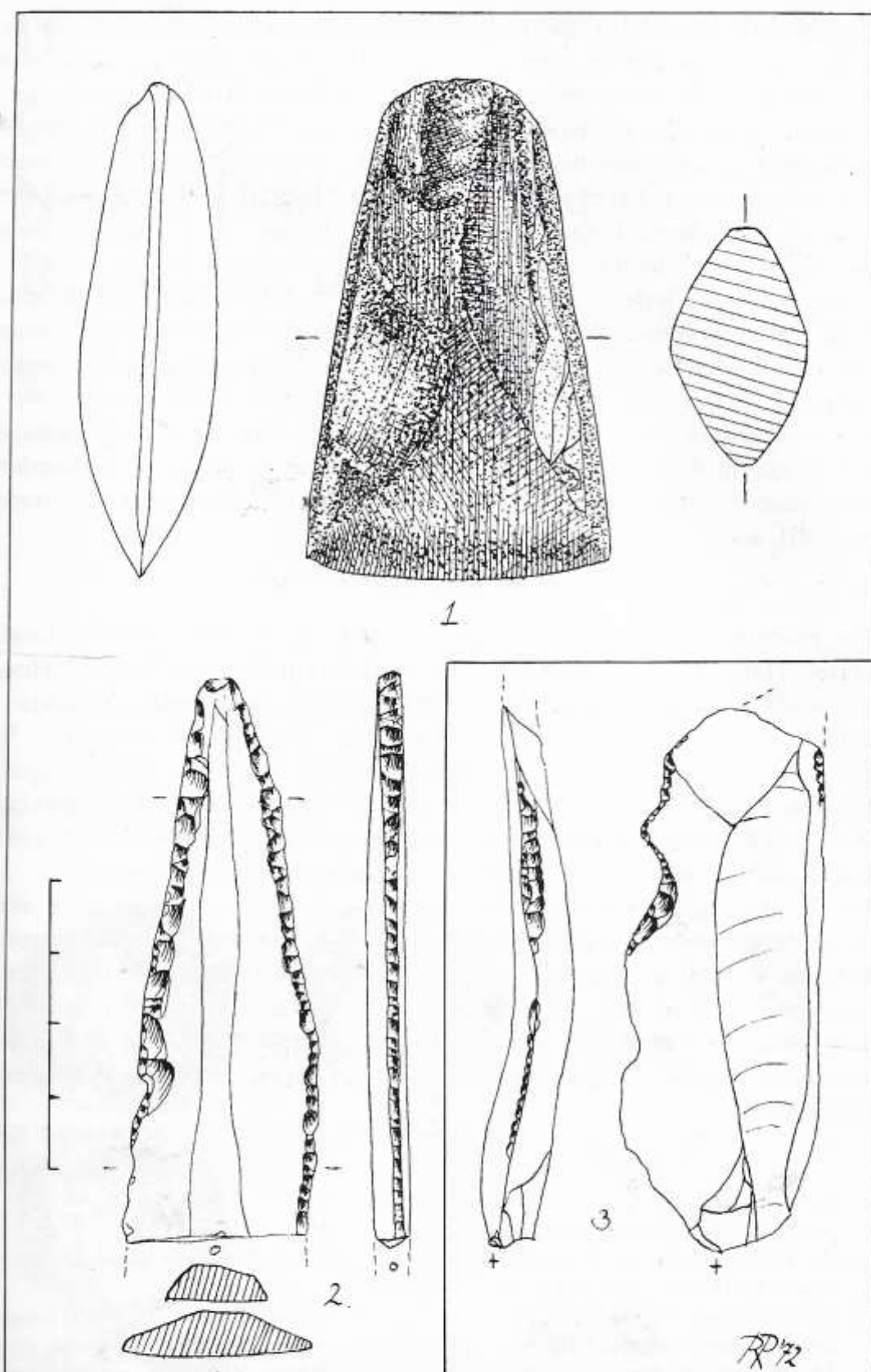

Fig. IV.

soort werd onder de Jong-Paleolithische artefacten uit Vessem ook aangetroffen). 1, 14 is een afgeknotte kling.
De huishoudelijke inventaris is goed vertegenwoordigd. Van de vele

schrabbers hebben wij er slechts enkele afgebeeld (I, 15 t/m 17 en II, 1 t/m 7). Kenmerkend zijn hier de korte schrabbers. II, 1 is een dikke schrabber met een stompe verbrijzelde kap. HEESTERS en WOUTERS²⁾ wijzen hieromtrent op de zgn. reactieslagtechniek waarmee stomp geworden schrabberkappen opnieuw werden aangezet. Bij dit „opfrissen” van de schrabberkap brak deze nogal eens af of werd ze verbrijzeld. II, 4 en 5 zijn niet per ongeluk, maar bewust afgebroken om te voorkomen dat het zijschrabbers werden, wat ze zouden zijn als ze langer waren gebleven.

Stekers zijn in allerlei typen vertegenwoordigd. III,1 is een dubbele RA-steker; III, 2 is een uit een correctieafslag gemaakte dubbel-steker, waarvan één uiteinde een bekstekerachtig uiterlijk bezit. III,4 is nog als schrabbertje gebruikt.

Verder werd er o.a. nog een boortje gevonden (III, 8). Het percentage afslag was op deze vindplaats bijzonder groot, nl. 90 tot 95 %. Er werden veel scherven gevonden van de zwarte en grijszwarte glasachtige vuursteen (o.m. III, 4-5).

II. Hilvarenbeek

De recent gevonden artefacten zijn van de grote Laat-Neolithische vindplaats in Hilvarenbeek afkomstig, waarover reeds in Brabants Heem geschreven is. De vindplaats kwam destijds in de belangstelling omdat een klein aardewerkscherfje werd aangetroffen met wikkeldraad-versiering³⁾. Dit type aardewerk is in Noord-Brabant verder alleen nog maar gesignaleerd in Sint-Oedenrode en Vorstenbosch bij Nistelrode. Over de datering van dit Wikkeldraad-aardewerk en aanverwante cultuur, lopen de meningen uiteen. Men houdt het tussen Laat-Neolithicum en Vroege-Bronstijd.

Bij de Hilvarenbeekse kollektie heeft A. Leenhouders thans weer een aanvulling gedaan. We vermelden nog drie fragmenten van geretoucheerde klingen, waarvan er een getekend is (IV, 2), een zwaar beschadigd fragment van een gepolijste bijl, dat secundair als kernsteen dienst heeft gedaan. Een vijfde vondst is een fraai bijltje met scherpe snede, van lichtgrijze vuursteen; lang 6,7 cm, breedte op de snede 4 cm en grootste dikte 1,9 cm (IV, 1)⁴⁾.

Hilvarenbeek, A. LEENHOUDERS
Tilburg, R. M. PEETERS

1) Archeologisch Nieuws, 1969, blz. 61 en 1972, blz. 90.

2) W. Heesters en A. M. Wouters, De Tjongerkultuur in de Rips (gem. Bakel), Brabants Heem XXII, nr. 1, 1970, blz. 3-20.

3) Archeologisch Nieuws, 1966, blz. 55; G. Beex, Laat-Neolithische cultuur in Hilvarenbeek, Brabants Heem XVIII, nr. 5, 1966, blz. 110-114; Archeologisch Nieuws, 1967, blz. 56 en 65; G. Beex, Vondstmeldingen, Brabants Heem XIX, nr. 4, 1967, blz. 100; J. N. Lanting, Verspreiding en datering van wikkeldraadaardewerk, Nieuwe Drentse Volksalmanak, jrg. 87, 1969, blz. 45 (205) en kaart; G. Beex, Archeologisch overzicht van de gemeente Hilvarenbeek, in Hilvarenbeek in heden en verleden, 1970, blz. 21-22; A. D. Kakebeke, De Acht Zaligheden, 1971, blz. 210.

4) Archeologisch Nieuws, 1972, nr. 12, blz. 114.